

Bugün 23 Nisan; Neşe Dolamıyor İnsan!

Nedir çocuk olmak? Toplumsal olarak çocukluk konusunda hangi noktalarda ortaklaşabiliyoruz? Tarihsel ve kültürel birikimimiz çocukluğu hangi çerçevede değerlendiriyor? En önemli sorulardan biri ise; bizim için resmi 23 Nisan kutlamalarında yansıttığımız kadar önemli mi gerçekten çocuklarımız?

Bir 23 Nisan kutlamaları daha geride kaldı. Her sene büyük bir coşkuyla kutlanan ve dünyada başka bir ülkede çocuklar için resmi bir bayram olmaması nedeniyle övündüğümüz 23 Nisan ile ilgili bir yazı yazmak, beraberinde bir takım soruların sorulmasını getiriyor. Bu sorulara verilebilecek yanıtlar ise maalesef fazla iç açıcı olamıyor.

Ulusal ve uluslararası alanda gerek sosyal, gerekse hukuki olarak çocuk olmak tanımlanmış durumda. Bu tanımlara daha sonra değinilecek kuşkusuz ancak şu an daha basit düşünmeye çalışalım. Nedir çocuk olmak? Toplumsal olarak çocukluk konusunda hangi noktalarda ortaklaşabiliyoruz? Tarihsel ve kültürel birikimimiz çocukluğu hangi çerçevede değerlendiriyor? En önemli sorulardan biri ise; bizim için resmi 23 Nisan kutlamalarında yansıttığımız kadar önemli mi gerçekten çocuklarımız?

Çocuk olmak öncelikle, hayata karşı tüm pencerelerin sonuna kadar açık olmasıdır. Çocuklar öğrenmeye ve inanmaya biz yetişkinlerden çok daha fazla hazırdır bu nedenle. Çünkü yaş ilerledikçe kişinin toplumsal normlar ile oluşturduğu değer yargıları ve filtreler yoktur çocuklarda. Hayat bu yüzden gerçekten bir oyundur çocuklar için. Gerçek ve gerçek olmayan arasındaki aslında muğlak olan çizgiyi biz ne kadar belirginleştirmeye çalışsak da; çocuklar bu sınırın esnekliğini bizden çok daha iyi bilirler. Onlar için sürekli bahsedilen fiziksel temel ihtiyaç algısı da farklıdır. Çocuk olmak basitçe karın doyurmak, barınmak ve nefes almaktan ibaret sayılamaz. Çocuk olmak bunların yanında oyun oynayabilme ve şeker yiyebilme özgürlüğüdür çünkü bunlar da belirtilen ihtiyaçlar kadar 'temel' bir ihtiyaçtır onlar için. Bu 'çocukça' ihtiyaçlar bir yana; çocuklarımızı-

zın temel ihtiyaçlarını karşılamak açısından ne durumdayız peki? Dünyanın hangi ülkesinde yaşarsa yaşasın tüm çocuklar bizimse, onlar bizim geleceğimiz ise, onlar en temel ihtiyaçlar olarak kabul edilen ekonomik ve sosyal açıdan acaba ne durumdalar?

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ SORUNU

Çocuk hakları konusunda en genel uluslararası normlardan biri olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre; "on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır." Bunun temel nedeni; kişinin o yaşa kadar gerek bedensel gerek zihinsel ergenliğini tamamlamamış olmasıdır. Bu tamamlanmamışlık hali nedeniyle çocuk; doğum sonrası olduğu kadar doğum öncesinde de, ulusal ve uluslararası hukuki mekanizmalar aracılığıyla özel güvence ve koruma altına alınması gerektiği kabul edilen kişidir.

2005 yılında yayınlanan UNICEF raporuna göre, özel koruma altına alınması taahhüt edilen dünya çocuklarının; 143 milyonu anne babası olmadan büyüyor, 170 milyon çocuk okula gitmek yerine çalışmak zorunda kalıyor, 73 milyon çocuk işçi 10 yaşın altında ve gelişmekte olan ülkelerde 100 milyondan fazla çocuk ve genç, büyükşehir 'çevre'sinde insanlık dışı muamelelere maruz kalarak yaşamak durumunda.

Toplumsal cinsiyet açısından söz konusu veriler hiç kuşkusuz ki sorunun başka bir boyutuna vurgu yapmakta. Özellikle eğitim

olanaklarına ulaşmak konusunda kız çocukları çok daha fazla dezavantajlı ve dünyada 80 milyon kız çocuğu henüz erişkinliğe ulaşmadan evleniyor.

Dünyada çocuk işçiliği, acilen çözüm bulunması gereken konuların başında geliyor. Milyonlarca çocuk sosyal, fiziksel, cinsel ve ekonomik sömürünün kurbanı durumunda. Kuruluşundan bu yana çocuk işçiliğini önemli bir gündem maddesi yapan Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) yaptığı bir araştırmaya göre; 5-14 yaş arasında 250 milyon çocuk çalıştırılıyor. 12-17 yaş arasında, çalıştığı için eğitimden yoksun bırakılan çocuk sayısıysa, 283 milyon dolayında. Örgüt 1992 yılından itibaren kademe kademe ülkelerin taraf olduğu "Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı"nı (International Programme on the Elimination of Child Labour- IPEC), tüm dünyada çocuk işçiliğinin kontrol altına alınması amacıyla oluşturmuş ve program 1992 yılında Türkiye'de de başlatılmıştır. Bugün hali hazırda 74 ülkede program uygulanmakta. Diğer yandan, ILO 1999 yılında "Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi" ni kabul etmiştir. Çocukların iş yaşamında korunmasını ve çocuk emek sömürüsünün azaltılmasını öngören söz konusu sözleşmeye Türkiye 2001 yılında taraf olmuştur. Sözleşmenin 1. maddesinde; "Bu Sözleşmeyi onaylayan her üye ülke acil bir sorun olarak en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin yasaklanmasını ve ortadan kaldırılmasını temin edecek ivedi ve etkin önlemleri alır" hükmü ile, taraf ülkelerin sözleşme hükümlerinin uygulanmasını

Tekin Ertuğ-www.fisek.org.tr

takip edecek mekanizmalar kurma ya da belirlemekle yükümlü kılmaktadır. (madde 5) Bununla beraber, "Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı"nın 32. maddesinde de "Çocuk işçi çalıştırmanın yasaklanması ve çalışan gençlerin korunması" kabul edilmiştir.

Türkiye'de de çocuk işçiliği sorununun birçok boyutu olmakla beraber; en temel nedenlerin başında yıllardır süregelen ekonomik istikrarsızlık, hızlı ve çarpık kentleşme ile yüksek nüfus artışı sayılabilir. Sorunu tekilleştirmek, yahut bireyselleştirmek, sadece sözü edilen anda sözü edilen kimselerin neden olduğu bir konu gibi algılamak; konunun bu çok boyutlu yapısını görmezden gelmemize neden olacaktır. Şimdiye dek bu konuda yapılan en kapsamlı araştırma ILO katkısıyla DİE tarafından gerçekleştirilen Ekim 1999 Çocuk İşgücü Anketi'dir. Anketin temel göstergelerine bakıldığında, Türkiye genelinde 6-17 yaş grubu arasında bulunan 16,088,000 çocuğun içerisinde ekonomik faaliyette bulunanların oranı 1,635,000 kişi olarak tahmin edilmiştir. Bu çocukların büyük bir kısmı ailelerinin ekonomik koşullarının yetersizliği nedeniyle çalışmak zorunda kalmakta ya da bırakılmaktadır.

ÇOCUK VE SAĞLIK

Çocuk sağlığının korunması, ulusal ve uluslararası mevzuatlarla güvence altına alınmıştır. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesine göre, anlaşmaya taraf üye devletler "her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler ve çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler." Çocuk sağlığı çocuğun doğumundan önceki dönemi de kapsayan bir kavramdır. Bu nedenle çocuğun doğumunun sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak devletin en önemli yükümlülüklerinden biridir.

Ancak Türkiye'de halen bir çok kadın, doğum öncesi bakım alamamakta ve sağlık personeli yardımı olmadan doğum yapmaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın resmi verilerine göre, Sağlık Personeli Yardımı olmadan gerçekleşen doğumların oranı 2005 yılının ilk altı ayında yüzde 3,8-4,9 arasında değişmektedir. Bu da yaklaşık 12-15 bin doğumun sağlıksız şartlar altında gerçekleştiğini göstermektedir. Basit ve önleyici sağlık hizmetlerine tüm gebelerin ulaşmasını sağlayarak kolaylıkla azaltılabilecek bebek ölüm oranı yüzdeleri; bu koşulların tüm kadınlar için sağlanamaması nedeniyle halen yüksektir. Günümüzde ülkelerin gelişmişlik seviyesini belirleyen en önemli kriterlerden biri olan bebek ölüm hızı, Türkiye'de binde 28. 5, beş

Yılmaz Sönmez-www.fisek.org.tr

yaş altı ölüm hızı binde 37. 0'dır. 5 yaş altı çocuk ölümlerinin, ölüm nedenlerine göre dağılımında "doğum travması, güç doğum, anoksi (nefessiz kalma) ve doğum sırasında yaşanan diğer nedenler, bebek ölümlerinin yüzde 48'ini yani yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.

Sağlık personelinin gözetiminde gerçekleşecek doğumlar ile bu oranlar oldukça aşağıya çekilebilir. Basit ancak yaygın ve sürekli bakım hizmeti ile onlarca çocuk ve annenin hayatı kurtarılabilir. Bu konuda sorumluluk sadece aile çevresine bırakılamaz. Kaldı ki BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesine göre; sözleşmeye taraf devletler "çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetki-

li makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler." Aynı anlaşmanın 24. Maddesi, doğum öncesi ve sonrasında ülkelerin üstlendiği sorumlulukları açıkça tanımlamış ve çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını vurgulayarak, hiçbir çocuğun tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almıştır.

Bu sağlık hizmetini en etkili ve yaygın verebilecek kurumlar hiç kuşkusuz "Sağlık Ocakları" ile "Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri (AÇSAP)" dir. Devletin üzerine düşen sorumluluk bu sağlık birimlerinin hizmet kalitesini arttırmaya yönelik çalışmalar yapmak olmalıdır. Yarınımızın umudu olan çocuklarımızın temel haklarından biri olan yaşama hakkını, tüm çocuklarımız için eşit bir biçimde ancak bu yolla sağlayabiliriz.

Çocuk hakları ve sağlığı konusunda birçok anlaşmaya taraf olan Türkiye, bu hakların korunması için daha fazla çaba sarfetmesi gereken bir konumdur. Uluslar arası baskıdan daha da önemlisi kendi çocuklarımız için hala yapmamız gereken birçok şey var. Bu konuda daha belirgin adımlar atıldığında ancak; 23 Nisanlar neşe içinde kutlanabilecek.

Neşeli 23 Nisanlar dileğiyle...

Faydalanılan kaynaklar;

- <http://www.ihd.org.tr/belge/cocuk-2.htm>
- <http://www.umutcocuklari.org.tr/arsiv/sozlesme/index.htm>
- http://www.umutcocuklari.org.tr/arsiv/rapor/ulusal_rapor/index.htm
- <http://www.saglik.gov.tr/sb/default.asp?sayfa=birimler&sinifi=proje&cid=4&sid=15>

TEB'DE 23 NİSAN VARDI

Türk Eczacıları Birliği 23 Nisan etkinlikleri kapsamında, bu sene Diyarbakır Özel Nil İlköğretim Okulu öğrencilerini iki gün boyunca Ankara'da ağırladı. TEB Otel'de konaklayan öğrenciler bu iki günde hem Ankara'yı gezme fırsatı buldular hem de çeşitli resmi kurumlara ziyaretler gerçekleştirdiler. Çocuklar, 24 Nisan günü TEB Genel Merkezi'ne düzenledikleri ziyarette TEB Genel Başkan Ecz. Mehmet Domaç ve TEB Genel Sekreteri Ecz. Erdoğan Çolak ile bir araya geldiler. Domaç ve Çolak'a çeşitli sorular soran çocuklar, eczacılık mesleğine ilişkin bilgiler de aldılar.

Sohbet havasında gerçekleşen toplantıda; çocuklar Diyarbakır'la ilgili isteklerini de dile getirdiler. Daha yeşil, daha huzurlu bir şehir hepsinin ortak dileğiymiş. Şaşırtıcı sorularıyla kimi zaman güldürdüler, kimi zaman düşündürdüler. Doğrudan ya da dolaylı maruz kaldıkları tüm olumsuzluklara rağmen, sadece çocukların kendisi, hala umut olmaya devam ediyor...